

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Edith Österlund*  
 Härad: *Västbo* Adress: *Box 5, Hüllerstorp*  
 Socken: *Kulltorp* Berättat av: *Anders Johansson*  
 Uppteckningsår: *1941* Född år *1859* i *Kulltorp*

Beskrivn. av ragnar. s. 1.  
 Gäla "Vet du att kongen har målade  
 ut om jul" s. 2.  
 Jordbrukars lek, - värk s. 3-14.  
 Utprovande av "krocken" (ognäs) s. 7-8.  
 Godelkörning, - "dyngerwinter" s. 9-10.  
 Ladden s. 10-14.  
 Krinor som både harvade, bultade o.  
 strödde gödel m.m. s. 11.  
 "Ragnar det på Galle får en på horn på  
 knalle" s. 13.  
 Rim om April. ang. grödan. s. 13-14.  
 På på Ture o. Tyko — bäst gröda. s. 14.  
 Då man äjde skulle jorden ryka 3 ggr. innan  
 man sådde. s. 14.

Etn. III:1.

Etn. I:8.

Etn. I:7.

Ulma H. 20.  
" 20 b.

Etn. III:1.

ACC. N.R. M. 7172 :/.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Edith Österlund

Härad:

Västbo

Adress:

Box 5, Källstorp

Socken:

Källstorp

Berättat av:

Anders Eriksson

Uppteckningsår:

1941

Född år

1859

i

Källstorp.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Vagnarna benämnda använde under 1850-60 årt talet var mycket enkla och grov-gjorda. En av dessa manlade utvändels tvä var inte beslagen på hjulen varför den kallades "fräbultsvagn". Hjulk<sup>eller vider</sup>ringen på dessa vagnar var så grov och bred att den nästan kunde jämföras med utrida teilingar. De beslagna vagnarna hade i de flesta fall "stumpaskene" på hjulen, då smederna på den tiden med

Skriv endast på denna sida!

sin enkla redskap ej kunde  
bröta en hel bjulskena.  
På tal om bjulved, så er-  
inrar sig uppöfningen en  
kuggfråga man använde till  
ungdom för cirka 25 år sedan.  
Frågan formulerades sålunda  
av äldre personer: "Vet du  
att kongen har svälade  
se om jul"? De yngre stöta  
som levande frögetecken ???  
Bubben och gumman skrattade  
så tårarna kommo. Vi unga  
trodde de menade särskild  
granns julved att elda med.  
Det var en riktig kuggfråga. Vi  
hade aldrig hört talas om kongens  
ved, var sig svälade eller ej.

Ljula

ACC. N.R. M. 7172:3.

Till varje jordbruk hade man  
lite handredskaps, såsom  
spadar, hackor, grepar etc  
järnspekt o. s. v. I slutet av  
1840 - talet kom plogarna i  
bruk. De första plogarna var  
av trä. Både plogstyre och  
dragstäng var av härnike.  
Men till vändkiva och kniv  
var naturligtvis av järn.  
Bilen och kniven var stälade  
från att bättre stå emot ut-  
sugning. Kniven fastskildes  
i dragstängen framför bill-  
spekter, ungefär i samma  
ställning som på de nuvaran-  
de gjutna plogarna. En välgjord  
träplog gick ganska bra att plöja

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Arden ab  
plog.  
Nr II: 1. 7

avskr/s



Des på Karickholms bruk och  
kanner mera allmänt i bruk  
på 1880-talet, allt efter som  
träslagarna undan för undan  
sletts ut. Jordbrukarnas in-  
komster voro små och man  
villde därför i det längsta på  
de gamla träslagarna, men  
man kostade på sig några dyra-  
re jordbruksredskap. Samtidigt  
som slagarna kommo ökad an-  
vändning kommo även järn-  
brukarna allt mera i bruk.  
Detta var för öfrigt nödvändigt  
på det som var följt med järn-  
slag inte gick att bearbeta med  
en träslag. Var det härst vall-  
slag fick man bättre på karv-

ningen med en järnkacka.  
De första järnkärrarna voro  
utrustade med rake pinnar  
som skruvades fast i järn-  
skevor och gjordes i två delar  
vilka kopsattes på mitten med  
en järnaxel. Vidare finnes  
nog ännu kvar smidesatta  
i redskapskedar. Så finnes det  
en sort som kallades gäskarna  
de, bestående av tre fyrkantiga  
träbitar sammanslagna  
som en triangel med iskurva-  
de järnpinnar, försedda med  
utsmidda bollar, ungefär i  
stil med bollar på utida  
hästbacken. Dessa voro särskild  
passande att mylla sid med

samt när det gällde att  
rensa upp skuren från  
den förtärliga "krocken"  
[= kvickheten uttalades så]. Från  
dess enkla redskap komma  
vi så fram till våra nuvarande  
praktiga plögar, gjäddor,  
håstreckor, och ringvältar,  
vilka senare komma i bruk  
vid de större gårdarna omkring  
Schleskiftet. Greparna man  
använde i gamla tider var  
helt av trä, lätta klumpiga  
tingster. Det var en stor lätt-  
nad för jordbrukarna då  
slädgreparna, lätta och be-  
kväma kommo i bruk och  
man slapp att böka [= böka]



i jorden med de trubblaiga  
och olympiska frägrepar-  
na. Körning och gördning  
av gödsel var ett hårt ar-  
bete då man <sup>skulle använda</sup> ~~skulle använda~~ dessa grepar. Det fanns gott  
om ogräs i åkrarna och bänder-  
nas bästa vapen i kampen  
mot "kracken" \* var de gamla  
ärveröfliga fräkrarna. Tygnet  
vet de att man hade potatis på  
åkern kunde man genom upp-  
ropade körningar i det närmaste  
utrota detta ofruktsamma ogräs.  
Det hände dock ofta att de skräp-  
liga frädersken brökos tränd  
ty jorden var full av sten och ej  
sällan hände det mitt i bräddan

\* Hängt  
utdragna  
i "kracke"!

att man måste gräva ifrån  
sken och kria hem och laga  
plojen. Tårarbetet började med  
gödselkörning och kanske det  
blev en "Byngervinter" (= gödsel-  
vinter) i april, som man kallade  
det då det kom så mycket  
snö så man kunde kria ut  
gödseln på släde. Sedan gödseln  
var spridd skulle den mjallas  
och då gällde det att få ut äj-  
larken eller (= "äidern") och kräda  
med den. När gödseln så var ned-  
krädd fick åkern ligga i fjärr  
eller öppen som det hette i en  
eller ett par dagar, allt efter  
muskultheten och vindleksfri-  
hällanden, sedan kräde man över

med träharven och slötade  
till fjäre sidden. Så tog man  
till bruket igen och myllade  
säden. Det kunde också att  
man gick så utom att gödsla  
först. Då kreatursjöllningen  
ej räckte till alla åker  
vartenda är. En sådan åker  
gick lättare att vira. Man  
sätte som bogen låg ifrån brist-  
bruket och myllade med en  
lätt verk. Var det kyligt och  
regnigt kunde man låta åkern  
ligga en vecka efter sidden  
innan man ~~högade~~ "kälå" (= harvade) eller "låg igen  
åker" (= lade igen åkern) som  
det också kallades.

I:7

Till sist löjde man över med  
"culten", en trästock, cirka 2 meter  
lång och en tre å fyra decimeter  
i genomsnitt, vilken  
bruderna gätor snickade sig.  
Sådde det att packa åt jorden  
en ordentligt akte man för  
"culten" och detta betraktades  
som en vila i värbetet.

Det fanns många kvinnor  
som både kasuade och kult-  
lade strödde gätsel, kastade  
gätsel o. s. v. Detta arbete  
har många kvinnor utfört ända  
in till 1915 men senare blev  
det en "chicken" (=vankader) för  
bruderna om de togs ut kvin-  
norna till dylikt arbete.

Attn I: 7.

När man skulle så "fjärja"  
 de man <sup>vis</sup> vilket tillgick så-  
 lunda: Man gick till steg från  
 under så skrapade man fram  
 joken vickelrätt från stegen  
 så var det en lagom stor  
 fjärje. Man var rädd för  
 att glömma en bit vid sid-  
 den. Blände man en bit  
 kallade man detta "gädda".  
 Petter Andersson i Österby  
 glömd <sup>att så</sup> en fjärje varför han  
 brödde att han skulle dö  
 under året. Han kunde gläd-  
 ligt i många år sedan  
 den vären. Ofta var kvinnor  
 ut i gården med månen  
 och "fjärjade" men sådde gäde

en ad

Nr I. 8.

Ulm. K. 24,  
206.

de aldrig. Uppstocknarens far  
E. Österlund f. 1854 brukade  
saga att: "Regnar det på  
balle får en så kunn på  
kulle!" En turma staf var  
lagom till ett kunnland.  
I Kullstap kunde man  
gå 5 à 6 turman igen då  
man sådde en, då var det  
bra. Sådde man så mycket  
i det (= Västbois eller Räftele så  
kunde man gå 8 till 10  
turman, därför att jorden  
var så mycket bättre där  
än i vår hembygd. Om det  
surade i april brukade man  
saga: April sur är så gott  
som järnåsa!

"April vit, maj kall fyller  
bondens lada all"! Man an-  
såg att man fick den bästa  
grödan då man sådde  
på Tys och Tyske. Man  
hade samma åsikt om  
det i hela socknen.

På den tiden man 'orde' (=  
äjde) jorden skulle den  
ryka tre gånger innan  
man sådde. På kristen  
rustade man jorden med  
kroken så 'småorde' (= små-  
äjde) man den och så  
strökades den till sist.  
Då var den färdig till vären  
påstå berättaren. Då ja  
na bo gav bonden sig ut att  
sa.

M. IV, 1